

VREDE RONDON

Teksten en gedachten over vrede en onvrede

ontleend aan de
"Klaagmuur voor de vrede"

Samenstelling
Margriet Gosker

met een voorwoord van Dr. Konrad Raiser
en een bijdrage van Dr. Hans-Georg Link

Opgedragen aan Walter Herrmann

*Barbara Charon
Renate Graffmann
Detlef Hartmann
Konrad Höcker
Hans-Georg Link
Eva Tom Moehlen
Ferenc Postma
Klaus Schmidt*

Walter Herrmann

Cipgegevens

De teksten zijn afkomstig van de 'Klaagmuur voor de vrede' te Keulen.
Ontwerp omslag: Mirella Dijkerman, Den Haag.
ISBN 90 239 0397 8
NUGI 632 / 667

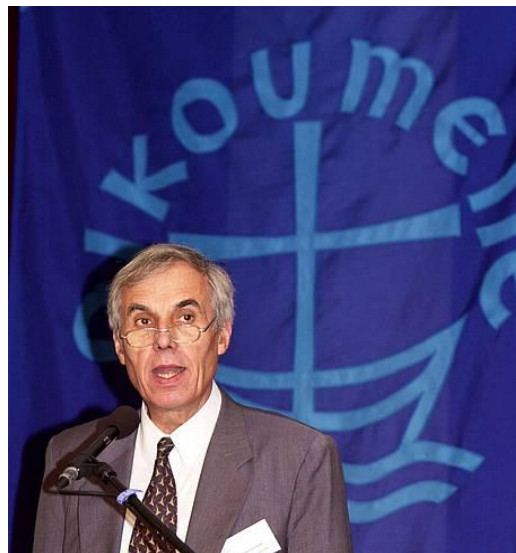
© 1996 Uitgeverij Boekencentrum.

Voorwoord

In vrede leven spreekt niet vanzelf. Dat weten we niet pas sinds de verschrikkelijke gebeurtenissen in Bosnië, Ruanda en Burundi, Sri Lanka, Tsjetsjenië en op nog veel meer andere plaatsen. Veel mensen leven hun dagelijks leven midden in het geweld, de verwoesting, de deportaties en de wanhopige angst. Vrede is niet vanzelfsprekend, maar moet altijd weer gebouwd, verzorgd, bewaard en beveiligd worden. Bij het werken voor de vrede hoort ook het bidden en het klagen. De klacht is een zachte, maar indringende vorm van verzet tegen het geweld en alles wat de vrede bedreigt.

Het gedurende de Golfoorlog ontwikkelde initiatief van een "Klaagmuur voor de vrede" heeft een wijde echo losgemaakt. Het door Ds Margriet Gosker samengestelde boek maakt een selectie uit de meer dan 50.000 teksten met vredewensen en vredesgedachten uit de hele wereld voor een bredere lezerskring toegankelijk. Zij wil daarmee het werken en bidden voor de vrede aanmoedigen. Dat is een noodzakelijke en welkome uitnodiging.

Vrede is niet vanzelfsprekend. Des te meer moeten wij aan de vrede bouwen en de vrede bewaren. Dat mag zijn in de vorm van de aanklacht of van het eenvoudige gebed: "Richt onze voeten op de weg van de vrede" (Lukas 1, 79).

Konrad Raiser Secretaris-Generaal
van de Wereldraad van Kerken
Genève, 1996

Die Kölner Klagemauer

Boek over de geschiedenis van de Kölner Klagemauer
uitgegeven door de Heinrich Böll Stiftung.

Een monument voor de vrede

In januari 1991 werd tijdens de Golfoorlog het initiatief tot de oprichting van "De klagmuur voor de vrede" genomen door de vredesactivist Walter Herrmann. Dit was aanvankelijk bedoeld als een krachtig protest tegen het uitbreken van die oorlog en tevens tegen alle geweld en agressie in onze wereld. De Golfoorlog zijn we nu al bijna weer vergeten, maar het toen genomen initiatief bleek niet van kortstondige aard. Het had een ziel en daarom groeide het uit tot wat het nu - na zes jaren – is geworden: een monument voor de vrede met een internationale uitstraling.

"Sjaloom" is een woord, dat talloze malen aan die klagmuur is toevertrouwd. Toch is deze klagmuur niet in Jeruzalem te vinden, maar veel dichterbij, in het Duitse Rijnland, in de stad Keulen. De "stenen" van de "muur" worden gevormd door talloze kartonnen bordjes met daarop handgeschreven vredeswensen in alle talen van de wereld, tot de meest exotische toe: in het Sanskriet, Tibetaans, Portugees, Hongaars, Japans, Chileens, Fins, Ghanees, Ivriet, Russisch, Turks, enz ... hebben mensen uitdrukking gegeven aan hun gedachten en gevoelens over oorlog en vrede. Iedere toevallige voorbijganger - groot of klein - kan er neerschrijven wat hem of haar hoog zit en dat is ook op grote schaal gedaan. Er zijn sobere teksten, prachtig gekozen dichterlijke woorden, schitterende doordenkertjes, maar je ziet ook wel domme kreten - met taalfouten en al. En niet te vergeten de vele prachtige tekeningen. Er is zelfs aan

Deze "Klagemauer" kreeg een - overigens niet onbetwiste - plaats bij het Petrusportaal van de Dom in Keulen. Walter Herrmann is een doordouwer. Dat moet ook wel als je weet dat hij zijn "klagmuur" dag en nacht moet bewaken tegen krachten die hem en zijn "muur" daar weg willen hebben. Hij is verwickeld in een aantal processen die tegen hem lopen, terwijl hij ook al een paar maal gewelddadig is aangevallen door superrechtse jongeren (skinheads), die er duidelijk andere meningen op na houden. In de kerk heeft hij geen bondgenoot. Integendeel. De officiële autoriteiten van kerk en staat ervaren hem als lastig en dat is hij ook. Hij is een politiek bewust mens, die zich niet alleen sterk maakt voor de vrede, maar zich ook het lot aantrekt van de vele dak- en thuislozen, die in alle grote steden in en om de stations te vinden zijn. Hij vraagt indringend om recht op een menselijk bestaan - onder andere door zijn steun aan het blad "Von Unge", dat stem wil geven aan juist deze groepen aan de onderkant van de maatschappij. Juist zij zijn het die Walter Herrman en zijn Klagmuur ondersteunen, maar zij niet alleen. Er heeft zich in de loop der jaren een grote kring van mensen gevormd, die het instituut, dat deze klagmuur inmiddels is geworden van harte ondersteunen. Het initiatief is overgenomen in

Japan, waar in Fukuoka eveneens een soortgelijke klagmuur is opgericht. Ook in Nederland is reeds in 1994 een actie gehouden ter ondersteuning van de "klagmuur voor de vrede", waaraan heel wat vredesgroepen en kerkelijke gemeenten hebben deelgenomen. De "klagmuur voor de vrede" heeft inmiddels een internationale uitstraling gekregen. Konrad Raiser heeft spreekt daarover in zijn voorwoord bij dit boek. In vele talen klinkt vanaf haar "stenen" eenstemmig de wil tot vrede, de honger naar gerechtigheid en de hoop op een betere wereld.

Uit de ruim vijftigduizend grappige, ernstige, ontroerende, diepzinnige, dromerige, hoopvolle, woedende, aanklagende en bittere teksten, die in de afgelopen vijf jaar aan de Klagmuur werden geschonken maakte ik een selectie. Het zijn teksten van gewone en ongewone mensen, zoals Abbé Pierre, Ernesto Cardenal en de Dalai Lama ...

Het is jammer maar noodzakelijk, dat de teksten vertaald moesten worden, want juist de veeltaligheid heeft een geweldige aantrekkingskracht. In een enkel geval heb ik de oorspronkelijke tekst gehandhaafd, omdat een vertaling een de tekst zo zou ontkrachten, dat die niet meer tot ons zou spreken, Thema's zijn: dromen van vrede, de vraag naar het waarom, heelheid en gemeenschap, muren van angst, woede, en agressie, zinloze oorlogen, dreiging van de dood, geloof, hoop en liefde van mensen ... kortom, een ander gezicht! Ik spreek mijn dank uit aan allen die mij hielpen bij het vertalen van teksten. Tibor Marjovszky vertaalde voor mij de Hongaarse, Vlad de Russische en Yasmin Choucroun de Japanse teksten. De pagina's in deze PDF zijn niet in overeenstemming met die van het boekje

Margriet Gosker

Inhoud

1. Dromen van vrede 9
 2. Waarom? 13
 3. Heelheid en gemeenschap 14
 4. Woede en agressie 19
 5. Muren van angst 21
 6. Zinloze oorlog 23
 7. Dodelijke dreiging 26
 8. Hiroshima 28
 9. Elkaar de Vrede verklaren 29
 10. Vrede als leerproces 34
 11. Vrijheid 36
 12. Licht 38
 13. Fantasie 39
 14. Geloof 41
 15. Hoop en wanhoop 43
 16. Liefde 46
 17. Een ander gezicht 49
 18. Toekomst 50
- Naschrift: H.-G. Link, Tussenkerk en Chaos 53

1. Dromen van vrede

Ooit, toen ik jong was
droomde Martin Luther King
hardop zijn droom
van vrede en gerechtigheid
Een droom, die mij
en vele anderen inspireerde
Toen klonk het schot ...

Margriet Gosker Nederland

Ik heb een droom
dat eens de ogen
van het westen opengaan
en dat het de mooiste waarheid
van haar geschiedenis
ten volle zal beleven
dat alle mensen
als gelijken zijn geschapen

Ik heb een droom
dat eens in onze grote steden
de oorspronkelijke bewoners
en de vluchtelingen
niet meer leven moeten
in gore achterbuurten
en getto's

Ik heb een droom
dat eens de man
en de vrouw in de straat
niet meer bang zullen zijn
voor wie anders is
of denkt,
maar samen zullen
praten en lachen
over hun gezamenlijk
wel en wee.

Ik heb een droom
dat eens de kinderen

van migranten
en vluchtelingen
kunnen spelen
leren
en groot worden
zonder bijkomende
moeite en pijn
omwille van hun
huidskleur

Ik heb een droom
dat eens
mensen niet meer
beoordeeld zullen worden
op hun uiterlijk
maar op de ruimte,
warmte
rijkdom van hun hart

Ik heb een droom
dat eens skinheads
racisten en
brute geweldenaars
zullen inzien
hoe zij zichzelf
kwetsen en
vernederen

Ik heb een droom
dat eens iedere
discriminatie
zal verdwijnen
dat onrecht
wordt rechtgetrokken
dat hatelijke opmerkingen
veranderen
in een hartelijk gesprek
dat vooroordelen
omgebogen worden
in het voor elkaar opnemen,
dat Gods liefde
niet alleen beleden wordt
maar bovenal gedaan.

Dit is onze hoop
dit is ons geloof
waardoor wij willen
blijven werken
aan wat nu nog
onmogelijk schijnt:

het nieuwe Jeruzalem
een thuis
voor alle volken.

naar Martin Luther King.

I had a dream
Do you have
one too?

Sint Gregorius
Utrecht

Liefde en vrede,
ik heb een droom.
Ik hoop dat mijn droom
bewaarheid wordt.
Vrede voor altijd
over de hele wereld

Terue Takahashi
18 maart 1993
Japan

Als iemand alleen droomt
is het maar een droom
Als velen samen dromen
dan is dat het begin
van een nieuwe werkelijkheid.
Droom onze droom!

Maja en Ilona
Berlijn

Ik heb mijn dromen
onder jouw
voeten gelegd.
wandel
zachtjes,
want je loopt
over mijn dromen

C. Hardy
1992

Engels

Vlieg, blauwe droom
zoek een appelboom
Voor Sarajewo zingen
Maak de mensen blij
zwem, vis zo rood
daar waar de dood niet dreigt
Bosniër, breng brood en wijn
nu moet het vrede zijn
Gouden zonnelach
onder het oude dak.
Kom vriendelijk naderbij
Kosovo is vrij
Zink neder, witte sneeuw
zoveel pijn in je hart.
Koel de hete woede.
Geef ons weer moed

Klaus Wachowsky
Juni 1995
Duits

2. Waarom?

De vraag naar het
waarom der dingen
is van alle tijden
Maar antwoorden nauwelijks
Waarom niet?

Margriet Gosker
Nederland

Slang, jij ziet dingen
en vraagt waarom?
Maar ik droom van dingen
die nooit bestonden
en ik zeg:
waarom niet?

Arshad Tayyeb
(naar Bernhard Shaw)

Waarom is het
zo vanzelfsprekend
dat alle macht
aan geld hangt
en niet
aan het leven zelf?

Martina
26 april 1992
Duits

God heeft de wereld
zonder wapens
geschapen.
Waarom, Warum,
Why, Pourquoi
laten wij dat niet zo?

Andy
Duits

Oorlog is waardeloos
en waarom honger?
Er zijn zo veel dingen te doen
die duizend maal mooier zijn.

Valérie en Remy
19 augustus
Frans

Waarom? oh! Waarom?
Bloedvergieten brengt geen vrede
slechts verlies van levens
Vergieten van bloed schenkt leven
aan vernietiging van alle hoop.
Zo vermoorden wij de hoop
en ontkennen de heiligheid
van het menselijke leven.
Bloedvergieten toont
zonneklaar
dat we niets dan wanhoop
doorgeven aan
onze kinderen.
Maar dat kan
niet waar zijn!
Dus delg haat uit
en plant
gerechtigheid

Mercy Amba Oduyoye
8 Maart 1996
Ghana

Waarom
wordt het maar nooit
vrede op de wereld?
Harde betonkoppen hebben zich
de wereld toegeëigend
Ze zorgen niet voor brood.
Ze verpesten het land.
Betonkoppen kijken rustig toe
hoe mensen moeten vluchten
zonder rust.
Zolang betonkoppen
de macht in handen hebben
zal er nooit vrede zijn

Heinz Witggen
Duits

3. Heelheid en Gemeenschap

We zitten allemaal
in de boot
sommigen zitten
lekker te hengelen
anderen roeien zich
in het zweet

Anoniem
Duits

Moge de wereld
op weg zijn naar eenheid
zonder grenzen,
zonder racisme.
Wij zijn de wereld.

Anoniem
10 oktober 1991
Hong Kong

Samen komen
is een begin.
Samen blijven
is vooruitgang.
Samen denken
is eenheid.
Samen werken
is resultaat.

Richard
voor een atoomvrij
New Zealand

Behalve thuis
is iedereen
overal elders
een vreemdeling.

Anoniem
Hongaars

Dit schreef een zwarte zuidoost-africaner
op de deur van een blanke lady:

Bij mijn geboorte was ik zwart
Toen ik opgroeide was ik zwart
Als ik me erger ben ik zwart
Als ik lig te zonnen ben ik zwart
Als ik het koud heb ben ik zwart
Als het slecht met me gaat ben ik zwart
En als ik sterf, dan ben ik nog zwart
Maar jij?
Bij je geboorte was je roze
Toen je opgroeide was je blank
Als jij je ergert zie je groen en geel
Als je ligt te zonnen word je bruin
Als je het koud hebt zie je blauw
Als het slecht met je gaat zie je grijs
En als je sterft, dan ben je lijkleek
Waarom noem je mij een kleurling?

Anoniem
Duits

Iedereen zou er
hetzelfde uitzien
als we onze huid
niet aan hadden.

Anoniem
Engels

Een Turks kind
een zwart kind
en een Duits kind
drukken alle drie
hun handen in het zand
Zeg op, vertel me eens:
van wie is welke hand?

Silke (veertienjaar) Münster
23 november 1991
Duits

Om een goede herder
te zijn
moet je eerst
schaap willen wezen

naar Albert Einstein

Weg met
de buitenlanders!
Maar wel een echt
perzisch tapijt
in je woonkamer?

Cordula
20 april 1993
Keulen

Je pizza is Italiaans
je auto Japans
je Jezus is Jood
je lievelingslied is Engels
je cognac is Frans
je thee is Indisch
en je buurman alleen
maar een buitenlander?

Anoniem
Duits
Leer met
de minderheden
te leven
Als je oud, zwak
of ziek wordt
ben je zelf
de minderheid ...

Anoniem
Duits

Zwervers, punkers, junkies
hoeren, oudjes, armoedzaaiers
hopeloze, zieke dronkelappen
wees blij dat ze er zijn
want wellicht wordt jij ontslagen
van de last der aarde
die zij voor je dragen

Duits
November 1995

Hoe zou het zijn
als onze kinderen leven
in een open land
zonder muren en grenzen?
In een open land
waar kinderen leven
in bossen en bergen en vlakten?
Denk je eens in:
een open wereld
met tuinen en wouden
en grote huizen?

De Roma-kinderen
van Keulen
Duits

Zelfstandig
en vrij leven
als een boom
en broederlijk
verenigd
als een woud,
zo te leven
is ons verlangen

Alexandra en Stefanie
9 februari 1996

4. Woede en agressie

Vrouwen en kinderen
Zijn altijd
de eerste slachtoffers.
Nero - Napoleon - Hitler -
Bush - Saddam - Goering -
enz... enz... enz...
allemaal mannen.
Hoe komt dat?

Liliane
België

Give peace
a chance.
Jaag alle generaals
van deze wereld
naar de duivel.
Laat ze daar
gaarsmoren.

Anoniem
Duits

Vroeger was ik
de chauffeur
van een generaal
in het Navo-hoofdkwartier
in Mons - België.
Daar hoorde ik
mijn generaal
toevallig zeggen:
We hebben weer
een oorlog nodig
om de troepen
te motiveren...

Anoniem
15 september 1991
Duits

Française ben ik
Ik ben woest op mijn land
vanwege de atoomproeven
Laten we samen bouwen
aan een betere wereld

Marie
11 februari 1996
Frans

Jacques
Chirac
zak
met een smak
in de kak

Jasper en Barbara
8 maart 1996
Nederland

Waarheid is persoonlijk
maar voor allen
gemeenschappelijk geldt
dat je niemand
schade toe mag brengen.
Dus als iemand zegt:
wij vechten voor de waarheid
en onschuldige mensen doodt
dan is die waarheid kwaad.

Marie Genevieve
April 1993
Engels

5. Muren van angst

Gisteravond stond ik
 bij een aquarium
 daar zwom een sprekende
 aalscholver rond
 het dier keek me aan
 en stelde me een vraag
 een vraag
 waar ik nu nog mee rondloop
 het dier bleef maar vragen
 en vragen
 hebben alle oceanen
 muren?

Anoniem
 Engels
 Geef mij een tuin
 waar de bloemen
 niet meer exploderen
 en laat mij de sardinenvisser zijn
 terwille van de wereld

Anoniem.
 Frans
 Brussel

1982 Berlijn: we zien een muur van schrik en schaamte
 1992 Keulen: we zien een muur van hoop

C. en B.
 24-06-1992
 New Zealand

Sluit je ogen niet
 enkel omdat je bang bent
 Open je ogen wijd
 Zie je angsten onder ogen
 Samen bereiken we
 dat wat we willen

Genevieve
 Canada

De mensen zijn bang
Ze maken datgene kapot
waar ze zelf bang voor zijn
Ze zijn bang voor zichzelf

Vivian,
Susanne
Nadine
aus Rheydt
25 mei 1993

Als je vandaag
je kop in het zand steekt
knarsen morgen
je tanden.

Anke, Hélène
13 december 1991
Krefeld

Bij de deling van Bosnië
verloor ik mijn moederland
want alles hoort nu
bij het Servische deel
Ik werk hier
en ik kost de staat geen cent
Vandaag ben ik ontslagen.
Heer Kanther, wat zijn uw plannen?
waar moet ik heen?
Ik weet het niet!

Mei 1996
Een verdreven Bosnische vrouw

6. Zinloze oorlog

Oorlog kent
geen winnaars
slechts de dood

Margriet Gosker

Tussen oorlog en vrede
uitverkoop van zielen
vernietiging van zin
vrienden ontbreken
voor een nieuw begin
mannen voeren oorlog
laten zich gebruiken
voor een vuile bloedige zege ...
de geest wordt gek
de ziel uiteengereten
de zege komt nooit echt
de vragen tuimelen over elkaar
moeten we steeds gehoorzamen?

Anna
Duits

Geef de vrede een kans
stop de Neonazi's

Ralf
19 juli 1991
Duits

Auf, auf, zur letzten Schlacht
Soldaten sterben heldenhaft
Auf, auf, zur letzten Schlacht
Sie sterben für der Führer Macht

Die letzte Schlacht von Thore

Man over man heen –
 samengeperst
 altijd is er plaats
 voor nog meer
 schoffels en spaden
 kleven haast vast
 stom draagt men telkens
 weer nieuwe aan
 altijd in 't leven
 zo moedig en nu
 graven, graven
 zomaar zonder hout
 rust en rouw
 vriend, is er hier niet bij
 ach, je weet het
 je vermoedt het al
 fluks rust je hier zelf

Josef Wilms
 wachter op het Domplein.
 Naar de litho
 "massagraf"
 van Ernst Barlach

oog om oog
 voert er alleen
 maar toe
 dat de mensheid
 verblind wordt

Liz, Dani en Kathy
 (naar Mahatma Ghandi)
 17 december 1995 Engels

Mensen bouwen raketten
 geen muis kwam op het idee
 een muizenval te bouwen

Anoniem
 Duits

Na al die lange jaren voorbije mensengeschiedenis
 zouden we geen oorlogmeer moeten hebben, toch?
 als we de oorlog zouden overwinnen
 zou dat een onzichtbare overwinning
 van de mensheid zijn waarvan Darwin
 postuum vermeld zou staan of niet soms?

Taro Kurosaka
 25 augustus 1992, Tokyo

Hou op met de oorlogen

Kiki
10 jaar
21 december 1995

Soldaten kosten geld
wapens kosten geld
oorlogen kost geld
vrede is onbetaalbaar

B.R.
26 augustus 1991
Nederland

Geef elkaar
de hand
en zet de oorlog
aan de kant

André, Birgit, Bernhard, Anke
Duits

Auf jedem Kriegerdenkmal
sollte stehen:
"Krieger, denk mal!"

Anoniem
Duits

7. Dodelijke dreiging

Er zijn veel manieren om te doden
maar een paar daarvan zijn verboden

Frank Falke
vrij naar Berthold Brecht
Duits

Om bij de bron te komen
moet je tegen de stroom
opzwemmen.
Alleen dode vissen gaan
met de stroom mee

Anoniem
Duits

Dood iemand
en je bent een moordenaar
dood er duizend
en je bent een officier
dood er honderd duizend
en je bent een staatsman

Sony
Duits

In een uitbarsting van haat
verzinken duizend noodkreten
stil en stom wordt een mens
in een uitbarsting van haat
sterven duizend werelden
alles verbleekt
muziek verwaait
in een uitbarsting van haat
breken duizend bruggen
sterven duizend talen

Stefan
14 april 1992
Duits

Mensen die gestorven zijn
kijken niet naar de toekomst
mensen die nog geboren zullen worden
kijken niet naar het verleden
verlangend naar vrede
in hemel en op aarde
vergiet ik mijn tranen
eenzaam in de schemering

Hi-Pi-Hsueh
Taipei
Taiwan

De soldaat kwam thuis
en had geen brood
toen zag hij iemand
met een brood
die sloeg hij dood
je mag toch niemand
doodslaan
zei de rechter
waarom niet?
vroeg de soldaat

Anoniem

8. Hiroshima

Boven Hiroshima lachte de zon
boven Hiroshima speelde de wind
en in de straten van Hiroshima
lachte en speelde menig vrolijk kind
maar op Hiroshima viel een bom
door Hiroshima raasde moord en brand
onder de as van Hiroshima
liggen 80 000 kinderen - verdammt

Ook in Hamburg lacht vandaag de zon
ook in Parijs speelt zachtjes de wind
ook in New York, Madrid en Berlijn
lacht en speelt vandaag
nog menig vrolijk kind ...

Rebekka, Eva, Peggy, Britta, Claudia, Jessica
18 september 1991

Hiroshima is
een prachtige plaats
geen oorlog
stop de oorlog

Yoko Anhiru
18 maart 1993
Japan

Hiroshima - Nagasaki- Tokyo
Berlin - Dresden - Bagdad
nooit bommen meer
een atoombom doodde
de neef van mijn vader

Anoniem
Japan

Bush, beloof ons
al het nucleaire wapentuig
uit de wereld te verwijderen

Een overlevende
van de A-bom
in Japan
4 augustus 1991

9. Elkaar de vrede verklaren

Voor het geval
dat het land waar ik woon
een ander land
waar anderen wonen
de oorlog verklaart
verklaar ik dat land
nu alvast
de vrede

Ellen, Rini, Nina
11 november 1991
Duits

Close the door to the war
Find the key to the peace

Bastitimno en Nudinea
15 maart 1996

Een vredesduif
en ban de bom:
dat is internationale
burgerschapsdienst

Anoniem

Waar begint
de vrede?
in ons huis
in onze straat
in ons dorp
in onze stad
in ons land
op onze aarde
maar wanneer?

Steffi en Micky
1993
Duits

Vrede begint niet
met grote woorden of grote daden
vrede begint als
een woest stromende rivier
met een bron verscholen
in een oerwoud
vrede begint met jezelf
een vraag te stellen
en dan die vraag
aan een ander stellen

Anoniem

Binnen de
vier zeeën
zijn allen
elkaars
broeders

Anoniem
2 november 1991
Shang Hai
China

Ik heb de vrede lief
ik maak een begin
met vrede in mezelf
jij ook?

Frances G. Rodriguez
28 juni 1992.
De Philippijnen.

Peace right here
right now

Krista
8 april 1991
Texas

Van drie dingen houd ik
van de zon overdag
van de maan in de nacht
en van eeuwigdurende vrede

Nicole
Engels

Raketten en kazernes
zijn niet door God gemaakt
aan vrede mee te werken
heeft God ons toegedacht
er is een leven voor de dood
als wij het niet verknoeien
is er voor ieder brood

Eva Stöwe
6 augustus 1991
Duits

In de strijd
voor de vrede
zijn de kinderen
de bloemen
van de toekomst
en de motivatie
van onze strijd

Brigotte
Zuid Afrika

De tijd loopt uit
Maar niemand heeft tijd
We lopen doelloos rond
en weten niet waarom
waarheen
waarvandaan?
Maar we moeten wel
ergens aankomen
Waar?
Find your way to inner peace

Anoniem.
Duits

Dienen en laten dienen
overal de zwaksten eerst
en wie het meeste lijden...
Daar ligt de bron van elke levende vrede
in de familie, in de stad in het universum ...
Laten we om dat te bereiken
elke morgen aandachtig letten
op de stem die naar ons mompelt
op de stem die naar ons schreeuwt
en de anderen ...

Abbé Pierre
3 september 1992
Frans.

Laat ons eindelijk
in liefde en vrede
samenleven

Fatma
Turkije

Zeg me hoeveel
een sneeuwvlokje weegt
vroeg de mier
minder dan niets
antwoordde de duif
maar op het moment
dat het 2.875.983.761
sneeuwvlokje viel
brak de tak af
misschien ontbreekt
er nog maar één enkele stem
voor de vrede in de wereld

Alex
Duits

Er is geen weg
naar vrede
vrede is de weg
(Ghandi)
en als je doelen
hoog zijn
maar je middelen
te klein
ga dan toch door
want doordat je handelt
groeien je middelen

Rivekooche
Duits

De weg van de vrede
is niet de weg
van de minste weerstand

Sonja
13 maart 1996

Wie op enigerlei wijze
de openbare vrede verstoort
wie de menselijke waardigheid
van anderen aantast
zodanig dat mensen worden aangezet
tot haat tegen
bepaalde delen der bevolking
tot geweld en willekeur tegen hen
tot smaad en boosaardige
verdachtmakerij
wordt gestraft
met in hechtenis neming
van drie maanden tot vijf jaar

§ 130 wetboek van strafrecht
Duits

Vrede rust in ons
als een bloesem
eenmaal gaat ze
in ons open
keer op keer
zal haar geur
ons betoveren
die schone bloei in ons
mag nooit verwelken

Anoniem
Duits

Vrede is het
als een kind
zich echt niets meer
bij het woord vijand
kan voorstellen

Anoniem
Duits

Ware vrede is niet slechts
de afwezigheid van spanning
het is de aanwezigheid
van gerechtigheid

Sophie en Sara
15-12-91
Engels.

10. Vrede als leerproces

Wij ouders en leraren,
laten we onvermoeibaar proberen
waarden voor te leven
en door te geven
verantwoordelijkheid
oplettendheid
meeleven
tolerantie
hulpvaardigheid
gevoeligheid
liefde
vrede ...

J. Grünewald
12 mei 1993
Köln

Leer eindelijk eens
de wapens
in het zand
te leggen
heel voorzichtig
zodat je niemand
verwondt

Anika en Anna.
Duits

We hebben geleerd
als vogels te vliegen.
We hebben geleerd
als vissen te zwemmen.
Maar we hebben verlerd
als mensen te leven

Anoniem
11 maart 1996

Als we konden leren
om samen te leven,
als we konden leren
dingen niet op ons eentje
maar samen te doen,
dan was deze wereld
opperste utopia.
Leven werkt door liefde alleen.

Craig, Mikey en Kiwi
6 december 1995
Engels.

Wat onze kinderen
morgen doen
hangt af van wat
vandaag
in hun hart
gelegd wordt
liefdeloze macht
en machteloze liefde
deugen niet

Isabella
Duits

11. Vrijheid

Ik ben een keertje
naar de dierentuin gegaan
daar zag ik voor een kooi
een groepje mensen staan.
"Niet voeren" stond er
boven op het bord,
en "zorg dat de bewoner
niet geprikkeld wordt",
maar alle mensen die er stonden
keken nogal dom,
een kind riep hard:
"ik zie niks, bah wat stom!"

Ik vroeg de mensen
wat voor dier het was?"
het is "de vrijheid"
zei men mij alras.
die zie je nog maar zelden
in het wild,
vandaar dat men "de vrijheid"
deze kooi heeft ingetild.
Ik keek en keek ...
en keek toen nog een keer,
waarop ik heel verwonderd
uitriep: lieveheer...
ik zie echt niks, die kooi is leeg,
het dier verdwenen,
zeg, mensen, nam de vrijheid
soms de benen?

Dat is de nu juist precies
de clou en ook de pech.
Sluit je de vrijheid op.
dan is ze zomaar weg.
Veel mensen hebben voor de "vrijheid"
angst en vrees.
Maar achter dikke tralies
kwijnt dat beest,
want in gevangenschap
kan vrijheid nimmer zijn,
alleen in vrijheid
kan de vrijheid vrijheid zijn.

Katinka en Sara
17 februari 1996
Duits

Vrijheid is de vrijheid
van de andersdenkenden

Rosa Luxembourg

Niets
is belangrijker
dan vrijheid
en
onafhankelijkheid
daarom moeten
alle Koerden
zich aaneensluiten

Koerdistan 8 maart 1996

12. Licht

Het licht mag
niet sterven
want wij mensen
zijn geroepen
elkaar te warmen
in vertrouwen
op de morgen

Ilse en Wim
naar Eugen Drewermann
5 mei 1996

Je kunt beter
een licht aansteken
dan je over de duisternis
te beklagen

Susanne en Claudia
Bismarck / Altmark

Soldaten hebben minstens
10000 volt in hun arm
maar in hun koppen
brandt geen licht

Jens 10 jaar
Duits.

Moge het licht
van meeleven en liefde
onbegrensd overal stralen,
doordrongen van
oprechte gedachten.
Want dat is het fundament
voor alle levende wezens
die naar geluk verlangen,
om voor nu op dit moment
en ook duurzaam
voor de toekomst
het geluk te verkrijgen.

Tenzin Gyatso
De Dalai Lam
Tibet

13. Fantasie

Gebrek aan fanasie
is de oorsprong van de haat
fantasie is wat
de wereld nodig heeft

Maria
13 augustus 1991
Griekenland

Je moet chaos in je hebben
om een dansende ster
te kunnen baren

Anoniem
Duits

Pas als je een groen twijgje
in je hart draagt
kan daar een zingende vogel
op neerstrijken

Anoniem
Duits

Als originelen
worden mensen
geboren
maar als kopieën
sterven ze

Alex
Duits

Zie een wereld
in een zandkorrel
en een universum
in een wilde bloem.
Houd oneindigheid
in de palm van je hand
en eeuwigheid in een uur.

Sara, Paul, Walt
18 juni 1995
USA

Dit is een boodschap voor de kinderen.
Volwassenen moeten altijd uitleg hebben
maar jij en ik, wij weten toch
dat niets hetzelfde is onder de zon?
Want ergens - ik weet niet waar -
ergens heeft een schaap - waar of niet?
een roos gegeten...
Kijk naar de horizon, vraag jezelf af:
heeft het schaap de bloem gegeten, ja of nee?
Jij zult zien hoe alles verandert
geen volwassen die inziet,
hoe belangrijk zoiets is,
voor mensen die weten,
wat liefhebben is

De kleine prins
Engels

Toen zwaaide de fee
met haar toverstaf
en veranderde hem
van een soldaat
zonder enige scrupules
in een gevoelige man.
Het pantser werd plotseling
een vredesduif
en de oorlog verdween
in een eindeloze vrede ...

Miriam
Duits

Wanneer was de laatste keer
dat je naar de sterren keek?
Doe het vanavond en besef
hoe klein en onbelangrijk
wij in feite zijn.

Tony Woodard
Henderson
North Carolina
USA

14. Geloof

Ik geloof in de zon
 ook al schijnt ze niet
 ik geloof in de liefde
 al merk ik er niets van
 ik geloof in God
 ook al zie ik hem niet

Joods opschrift
 in het getto van Warschau

Is de kerk een supermarkt
 van het geloof?
 Zijn menselijkheid en barmhartigheid
 slechts handelswaar?
 Nu begrijp ik waarom
 voor de klagmuur van de vrede
 geen plaats is in de kerk
 Ik vraag me af:
 was Jezus zelf wel een christen?

Spoony
 Górlitz
 1 mei 1995
 Wereldvrede­sdag

Wat zijn dat voor mensen
 die zondags bidden
 en maandags de armen
 van hun huisdeur wijzen?

Anoniem
 Duits

Heb je naaste lief als je zelf
 dat was de bedoeling
 maar wat heb je aan
 geboden op papier
 als er niets verandert
 in de harten van de mensen?
 in onze geschiedenis
 is er maar één geweest
 die dit gebod vervulde
 hij stierf aan het kruis

Melanie, Claudia, Nadine, Miriam
 Duits

Gods vredeswerk
begint met Kerst
en eindigt met Pasen
wat mensen vrede noemen
is slechts wapenstilstand

Anoniem
17 januari 1992
Duits

Blind geloof is dodelijk!
please open your mind!

Een Hollander in de USA.

De eeuwig rijke God
wil ons reeds in dit leven
een vrij en vrolijk hart
en milde vrede geven
die uit genade ons
behoudt te allen tijd
Hij redt uit alle nood
waar ons zijn hand ook leidt

Dankt, dankt nu allen God (Martin Rinckart 1636)
Bij het eenjarig bestaan van de klagmuur voor de vrede bij de Dom in Keulen
17 januari 1992. Keulen. Duits

De Heer is mijn herder
mij ontbreekt niets
hij weidt mij op een groene weide
wandel ik in een donker ravijn
ik ben niet bang,
want gij zijt bij mij

Anoniem
Duits

15. Hoop en wanhoop

zonder vrede geen liefde
 zonder liefde geen hoop

Margriet Gosker
 Nederland

Love and peace is all you hear
 so I don 't say it again
 just do!
 groeten en not love
 but liefs of us
 no war anywhere
 not in Israël, Iraq
 and other countries
 a thing of beauty is a joy forever

Anoniem
 13 september 1991
 Nederland

Rabin kan men doden
 de hoop op vrede
 in Israël - Palestina
 leeft voort
 sjaloom al sjaloom
 stel je een wereld voor
 zonder grenzen
 en overal liefde en vrede
 stel je voor ...

Jani
 Argentinië

Een schip kun je
 tot zinken brengen
 Een man kun je doden
 Maar een regenboog
 kun je niet vernietigen

Anoniem

Heer, maak mij tot een werktuig van uw vrede
 waar haat is laat me liefde brengen
 waar belediging is, laat me voor vergeving zorgen
 waar tweedracht heerst, laat me gemeenschap stichten
 waar twijfel heerst, laat me geloof brengen,
 waar dwaling is, laat me de waarheid spreken
 waar vertwijfeling is, laat me hoop wekken
 waar droefheid verlamt, laat me vreugde ontvouwen
 waar donkerheid heerst, laat me licht ontsteken
 Heer, laat me er naar streven
 meer te troosten dan vertroost te worden
 meer te begrijpen dan begrepen te worden
 meer lief te hebben dan geliefd te worden
 Want wie geeft, ontvangt
 wie vergeeft, ontvangt vergeving
 en wie sterft, leeft voor het eeuwige leven

Gebed van de heilige Franciscus

En druppel liefde voor ons hart,
 een druppel hoop voor onze smart,
 een druppeltje geloof versterkt ons denken,
 een druppeltje vertrouwen brengt ons verder
 als wij zo vele druppels plengen
 ontspringt een vloed aan menselijkheid
 een bron, die onze ziel verblijdt

Regina Maria
 1995
 Duits

Alles is mogelijk
 utopie is slechts
 een ander woord
 voor geduld

Tibet
 Duits

Achttien jaar oud
 in Vietnam
 veel vrienden verloren
 ik ben er nog
 maar mijn geest is verziekt

Anoniem
 21-101992
 Minnesota

Weet je nog
ik morste cola
op je goeie kleed
ik dacht
dat je me uit zou schelden
dat heb je niet gedaan

Weet je nog
ik brak je prachtige vaas
ik dacht dat je me uit zou schelden
dat heb je niet gedaan

Weet je nog
je met me wou slapen
op het strand ...
maar ik wilde niet
ik dacht
dat je het uit zou maken
dat heb je niet gedaan

Dat had ik je allemaal
willen vertellen
en vooral:
hoe veel ik van je hou
als je terugkwam
uit Vietnam ...
dat heb je niet gedaan

Anoniem
USA

Morgen China ...
Hoe zal het zijn?

Een inwoner van Hong Kong, 2 juli 1992

Al wordt een mens ook nog zo oud
het is en blijft een kind
maakt speelgoed altijd weer kapot
wat in zijn vingers komt verrot
een mens blijft altijd kind
En is tenslotte alles naar de maan
en valt er bijna niets meer te bederven
dan zal hij weer opnieuw op zoektocht gaan
om rustig door te spelen met de scherven

Yvonne
23 juli 1992
Duits.

16. Liefde

Love is the answer.

Gray and Lou,
7 augustus 1991
Engeland

Vervul de aarde
met mijn liefde.

Anoniem
7 maart 1992
Beijin, China

Geluk is het enige
dat zich verdubbelt
als je het deelt
wees gelukkig
en bescherm al wat leeft

Ariane
München
19 augustus 1991

Op de toegangsdeur van mijn hart
schreef ik: verboden voor liefde
toen kwam de liefde langs
en riep: "ik ben analfabeet"

Anoniem
27-01-1992
Duits

Loop niet voor me uit
want ik volg je niet
loop niet achter me aan
want ik leid je niet
maar loop naast me
en laten we vrienden zijn

Carry
België

Voor de wereld
ben jij iemand
maar voor iemand
ben jij de wereld

Nadine en Julia
Engels

Gebouwen branden af
mensen sterven weg
maar ware liefde
houdt eeuwig stand

Angela Meiers
Saarbrücken
24 oktober 1995

In naam van de liefde
dooft de oorlogsvuren uit
we schrijven op de wanden
dat alle mensen broeders zijn

9 augustus 1991
Tunis

Geen oorlog meer
geen jaloezie
houd van de aarde
als van jezelf
geef liefde
aan elk schepsel
op deze wereld
Chinezen hebben China lief
Bewoners van Hong Kong
houden van Hong Kong
Taiwanezen houden van Taiwan
Burgers van het dorp
dat aarde heet
ik heb de aarde lief

Anoniem
Japan

De wereld is slechts een dorp
liefde en vriendschap
moeten de haat passeren
een mensenleven
is veel meer dan dat

College Anne Frank
6 december 1995, Frans.

Ik zou een vlinder Gods willen zijn.
Ik zocht de bloem van de liefde,
maar ik vond slechts
doornen die mij verwonden ...
Smart, welke kleur
geef je aan mijn vleugels?

Ik zocht de bron van het verlangen,
maar ik vond slechts
tranen die niet opdroogden ...
Verdriet, welke kleur
geef je aan mijn vleugels?

Ik zweefde langzaam mijn dromen binnen,
maar toen ik ontwaakte
vond ik slechts leegte ...
Teleurstelling, welke kleur
geef je aan mijn vleugels?

De dromen van de hoop,
ik vond ze in 't gebed
Kleur van de stilte ...

De bron van het verlangen
vond ik in' geloof
Kleur van de Geest ...

De bloem vande liefde
vond ik in mijzelf
Kleur van het hart ...

Regine, Marja
Pasen 1995

17. Een ander gezicht

Als veel kleine mensen
op veel kleine plaatsen
veel kleine dingen doen
dan kunnen zij het gezicht
van de wereld veranderen

Tatjana en Diane
3 augustus 1991
Duits

God schenkt je het gezicht
Lachen moet je zelf

Beate, juli 1992, Duits

Een glimlach
is de kortste weg
tussen twee mensen

Gaby, Doro, Johanna, Silke, Anja,
4 september 1991
Duits

Communicatie leidt tot begrip

Anoniem.
Canada

Afzonderlijk
zijn we woorden
samen vormen we
een gedicht

Anoniem
1992
Duits

Beschadig onze wereld niet
we hebben er maar eentje.

Stef en Mickey
Engels.

18. Toekomst

Blijf lachen.
Houdt de aarde zo schoon
dat we overal en altijd
kunnen zwemmen.
Houd de vis eetbaar!

Naoya
11 juni 1993
Japan

Het ziet er naar uit,
dat we op deze planeet
voor een aardig tijdje
gestationeerd zijn,
dus doorgaan
met ademen
en proberen
en het beste van maken.

Anoniem
Engels

Er bestaat geen goed
tenzij je het doet.
Doe het dan ook.

Erich Kästner

Één vinger kan men breken
vijf vingers vormen een vuist

Anoniem

We putten ons uit
in twisten en discussies
en weten niet
dat het ware leven
uit eenvoudig handelen
ontspringt ...
zovelen geraken ongemerkt
in ellendige onverschilligheid
omdat ze niet hadden -
van meet af aan
deze sterking door de daad

Naar Albert Schweizer
Anoniem

Het wordt tijd dat de steen gaat bloeien.
Het wordt tijd voor onrust in je hart.
Het wordt tijd dat het tijd wordt.

P. Celan
Duits

Luister naar de woorden
van de hopi-indianen
want zij zijn de hoeders der aarde:

Pas als de laatste boom gerooid
de laatste rivier vergiftigd
de laatste vis gevangen is
zullen jullie merken
dat je geld niet eten kunt

Spreek der hopi-indianen

I am being driven forward
into an unknown land
the pass grows steeper
the air colder and sharper
a wind from my unknown goal
stirs the strings
of exspection

Still the question
shall I ever get there
there where life resounds
a clear pure note
in the silence

Dag Hammerskjöld
in: Markings, Faber 1996, p. 31.

VREDE RONDON

Tijdens de Golfoorlog in 1991 nam de Duitse vredesactivist Walter Herrmann het initiatief tot de oprichting van "De klagmuur voor de vrede". Deze "Klagemauer kreeg een plaats bij de Dom in Keulen. De stenen worden gevormd door bordjes met vredeswensen en gedachten over oorlog en vrede. Iedere voorbijganger kan er zijn of haar woorden kwijt. Inmiddels heeft de Klagmuur voor de vrede een internationale uitstraling gekregen. In vele talen klinkt vanaf haar "stenen" eenstemmig de wil tot vrede, de honger naar gerechtigheid en de hoop op een betere wereld.

Uit de ruim vijftigduizend teksten, die in de afgelopen vijf jaar aan de Klagmuur werden geschonken maakte Margriet Gosker voor dit boek een selectie. Daaronder bevinden zich teksten van gewone en ongewone mensen, zoals Abbé Pierre, Ernesto Cardenal en de Dalai Lama. Het resultaat is een inspirerend boek met grappige, ernstige, ontroerende, diepzinnige, dromerige en hoopvolle teksten, maar ook met woedende, klagende en bittere teksten.

Margriet Gosker is predikante van de Bankraskerkgemeente te Amstelveen-Buitenveldert en lid van het Klagemauer-comité

Tussen kerk en chaos

Oecumenische ervaringen met de klagmuur

Een bijdrage van Hans-Georg Link

De Golfoorlog in 1991 kon had men zien aankomen, onweerstaanbaar. Geprovoceerd door Irak, voorbereid in de USA en bij ons in West-Duitsland aangekondigd, verdedigd, bestreden. Op 16 januari - toen het ultimatum afliep - bracht ik de halve nacht met een stuk of twintig mensen in de Antoniterkerk door, zingend, zwijgend, biddend. Eerst waren we nog blij, dat het er op 17 januari niet meteen om 0,00 uur op los ging, maar nog geen 24 uur later was de Golfoorlog - waar men bewust op had aangestuurd - toch begonnen.

Drie dagen later verzamelden we ons voor een vredesdemonstratie in de Keulse binnenstad. We hadden de mensen gevraagd kaarsen, bijbelwoorden en kruisen mee te nemen om het oecumenische karakter van de optocht duidelijk uit te laten komen. Honderden mensen waren gekomen. De politie hielp ons over de vierbaansweg en zo trokken we richting Dom. Bij de voorbereidingen was ons reeds duidelijk te verstaan gegeven, dat we geen enkele kans maakten om met onze vredesdemonstratie de Dom binnen te mogen komen. Jammer, want we hadden dit teken van vrede bijzonder graag juist op deze plaats willen stellen. Toen we er langs kwamen stonden we dan toch een moment stil bij de gesloten vredespoort van de Dom en toen trokken toen we weer verder naar een andere kerk (De "St. Maria Hemelvaart"), eveneens in de buurt van het Centraal Station. Ik zie het nog voor me, hoe een massa mensen de kerk instroomde... en ik hoor nog hun stemmen biddend om vrede, terwijl wij hun gebeden met ons gezongen Kyrie eleison omlijstten. Wij die vanuit de oecumenische beweging het initiatief tot deze vredesdemonstratie hadden genomen voelden ons door een groot aantal geëngageerde vredesactivisten echt ondersteund. Het was die avond een goede, intensieve, geweldloze ervaring.

Omdat we niet wisten hoe lang de Golfoorlog zou duren werd er een tweede vredesactiviteit georganiseerd op 22 maart, de dag van de "oecumenische kruisweg van de jeugd" op het Roncalliplein. Hoewel de Golfoorlog toen Goddank al was afgelopen lieten we alles toch doorgaan. Maar nu waren er slechts een paar mensen komen opdagen. Ik zie ons daar nog met die demonstratiewagen en met die microfoons in de weer. We spraken en we zongen in die gapende leegte van dat plein, waar wat ongeïnteresseerde mensen een biertje zaten te drinken. Het acute oorlogsgevaar was immers geweken? Mij bekwam die avond de bange vraag wie er nog met ons voor de vrede op de zou bres blijven staan, daar het engagement voor de vrede blijkbaar weer zo snel weer was verdwenen?

In die gemoedstoestand leerde ik een poosje later Walter Herrmann kennen met zijn initiatief voor een "Klaagmuur voor de vrede". Wat hij deed was voor mij een teken van hoop. Hier werd aan iets gebouwd, waardoor het verlangen naar vrede van de mensen een vervolg kreeg, ook na de Golfoorlog. In de jaren die er op volgden ben ik steeds weer met mijn oecumenische gasten naar de klaagmuur gegaan.

In de zomer van 1992 kwam er een delegatie uit Liverpool naar Keulen. Een van hen, de anglicaanse geestelijke Michael Plunkett komt sindsdien telkens weer naar onze stad terug. Over de klaagmuur zegt hij: "Het is een trefpunt van gewone mensen, zoals we die ook in Liverpool hebben. Good to have such a meeting-place".

De methodistische Selvi Selvaratnam woont in Colombo, de hoofdstad van Sri Lanka. Telkens als ze komt voor een oecumenische ontmoeting gaan we naar de klaagmuur en dan blijven we daar even kortere of langere tijd staan. "Hier voel ik me thuis", zegt ze dan. "De mensen schrijven wat ik denk. In ons land woedt een burgeroorlog. Hier staan mensen voor de vrede in". Ik merk aan haar, dat het haar goed doet, dat de strijd in haar land hier bij ons niet wordt vergeten.

Ook leerde ik de gereformeerde predikante Margriet Gosker uit Nederland kennen. Dat was voor het eerst in Santiago de Compostela, bij de vijfde wereldconferentie van "Faith and Order" (een onderafdeling van de Wereldraad van Kerken). Om een evaluatie van die conferentie bij te wonen in Bad Boll reisde ze langs Keulen en doordat ze een paar uur overstaptijd had ontdekte ze bij toeval de klaagmuur. Sindsdien laat die haar niet meer los. Ze komt steeds weer naar Keulen en heeft intussen ook allerlei ondersteunende instanties in Nederland opgetrommeld, die ook al een paar maal ter plekke zijn geweest. Wat is voor haar het fascinerende van de klaagmuur? "Het is een plek van hoop en waarheid" zegt ze. "Hier schrijven mensen, die een boodschap van vrede willen uitdragen." En ze bewondert Walter Herrmann om zijn onvermoeibaar engagement.

Aan het einde van de tachtiger jaren kwam er een groot aantal Roma (zigeuner)families naar Keulen, omdat ze in Roemenië gehoord hadden, dat de stad zo toegankelijk was. Maar hoe langer ze bleven, hoe moeilijker het werd. Overal werden ze weggekeken. Toen hebben een aantal evangelische en katholieke leken en pastores (o.a. Renate Graffmann, Lilly Benecke, Klaus Schmidt, Franz Meurer) het openlijk voor de Roma-families opgenomen. Toen in het voorjaar van 1995 het bestaansrecht van de klaagmuur bij de Dom op het spel stond wilden ze wederom niet werkeloos toezien. Pijlsnel organiseerden ze een bliksemactie onder de Keulse pastores van de Evangelische Kirche, waarbij ze om officiële ondersteuning voor de Klaagmuur vroegen. In zeer korte tijd waren er 200 handtekeningen ingezameld, waaronder drie van de vier Keulse superintendenten. Men was dankbaar dat de klaagmuur - dit levende symbool van de hoop op vrede - niet door de wereldlijke macht was ontruimd. "Want de oorspronkelijk voor-

reformatorische Dom stijgt ver boven de verschillende confessies uit en dient als een plaats van oecumenische ontmoeting, waarbij de klaagmuur een door veel religieuze mensen erkende plaats heeft."

Toen dat allemaal gebeurde heb ik me er eerst over verbaasd en me er toen zeer over verheugd, dat het mogelijk gebleken was, dat binnen een paar weken tijd zoveel evangelische pastores zich openlijk uitspraken voor het behoud van de klaagmuur. Want eerlijk gezegd komt het zelden voor dat we eensgezind zijn of zelfs maar elkaar ontmoeten. Dat zoveel pastores zich met naam en al achter de klaagmuur gesteld hebben is een uitgesproken hoopvol teken.

Intussen is uit deze impuls het "Oecumenische Initiatief: Gastrecht voor de klaagmuur" voortgekomen. Het ging daar in de gemeentenzaal van de Antoniterkirche beslist chaotisch toe, toen we dit oecumenisch initiatief ten doop hielden in het bijzijn van onze Nederlandse vrienden Margriet Gosker en Ferenc Postma, die speciaal daarvoor naar Keulen waren afgereisd. We formuleerden twee belangrijke punten: "De klaagmuur in Keulen is een plaats van menselijke en religieuze ontmoeting, waar de angsten, verwachtingen, de hoop en de vrees van velen uit de hele wereld tot uitdrukking worden gebracht. Daarom doen wij een beroep op de kerk en op de verantwoordelijke instanties van de stad Keulen om de klaagmuur voor de vrede op de huidige plaats bij de Dom gastrecht te verlenen". Deze twee zinnen zijn binnen een jaar door meer dan 35.000 mensen ondertekend. Tot dusver is dit getalsmatig een van de meest succesvolle Keulse oecumenische initiatieven.

Op 10 april 1995 heeft het gerechtshof in Keulen geoordeeld dat de klaagmuur gerechtelijk illegaal bij de Dom is gestationeerd. Dat wisten we natuurlijk al, maar nu was het ambtelijk vastgesteld. Ik heb toen voor de camera's gezegd, dat we weliswaar deze slag verloren hadden, maar dat de strijd om het behoud van de klaagmuur voortgezet zou worden. In November 1995 zou het Martinusfeest gevierd worden. Dat is een aangelegenheid, van de officiële oecumene, die in de Dom plaats heeft. Maar daarnaast heb je ook de alternatieve Martinusoptocht van dak-en thuislozen. Zou het mogelijk zijn tussen deze twee "werelden" een brug te slaan? Op een avond ging ik naar Walter Herrmann om hem te vragen wat hij er van vond. Hij moest er niets van hebben. De dak-en thuislozen worden immers vriendelijk doch beslist uit de Dom gezet, als ze zich daar op koude en natte dagen een beetje willen warmen. Het zou ongeloofwaardig zijn een samenwerking te suggereren, die nergens op berustte. Zijn woorden deden zeer, maar ik kon er niets tegen in brengen.

Vlak tegenover Dom en Klaagmuur bevindt zich het Domforum, het nieuwe Katholieke Informatie en Communicatiecentrum. Het is ongeveer 50 meter lopen. Wat zegt Walter Herrmann over dit stukje officiële kerk? "Ik teken protest aan als ze zo'n kabaal maken met hun microfoons. Verder zegt het me niks". Wat zegt het Domforum over Walter Herrmann en zijn klaagmuur? "Ik moet u waarschuwen" en "We

laten elkaar met rust en "Er zijn geen betrekkingen tussen ons". Twee gescheiden werelden, de Klaagmuur en het Domforum, op 50 meter van elkaar af. Maar hoe ver is 50 meter?

Toen ik 's avonds laat lijn 9 nam - richting Königsforst - kwam ik er weer langs. Links het Domforum, de lichten zijn allang uit. Ik denk aan alle waardevolle oecumenische ontmoetingen met mensen uit de officiële kerken. Rechts de klaagmuur, dag en nacht paraat. Ik denk aan al die vele mensen die daar overdags even blijven staan. Ze lezen de teksten en ze praten erover met elkaar. Als ik tuseen die twee wereld naarhuis haast, komt me een lied in de gedachten. "God is voor mij een brug waarop ik gaan kan. Ik zing voor Jou, Brug, ik zing voor Jou ...

Dr. Hans-Georg Link is Pastor voor de Oecumene voor het hele gebied van Groot-Keulen en als zodanig verbonden aan dienstencentrum (het Haus der evangelischen Kirche) aldaar. Dit is de samenvatting van een grotere bijdrage van zijn hand, die zal verschijnen in een uitgave, die speciaal is gewijd aan de geschiedenis van de "Klaagmuur" in Keulen en voor aan de maatschappelijke, culturele, morele, politieke en artistieke betekenis ervan. Allen aan wie ik dit boek heb opgedragen zijn eveneens auteurs van dit boek.